

5 Den avlidne

5.1 Personuppgifter

Bouppteckningen ska innehålla uppgift om den avlidnes fullständiga namn, personnummer, adress till dödsboet och civilstånd. Den bouppteckningsblanketten som skickas ut från skattemyndigheten har dessa uppgifter, som hämtats från folkbokföringen, förtryckta.

5.2 Forum

Folkbokföringsorten den 1 november året före dödsfallet är avgörande för vilken skattemyndighet som är behörig (2 kap. 2 § 3 st. SBL).

Om den avlidne inte var folkbokförd i Sverige men har får anses ha fast bosättning i landet ska bouppteckningen lämnas till den skattemyndighet där han var bosatt. Om den avlidne har känt hemvist utomlands och i övriga fall ska bouppteckningen lämnas till skattemyndigheten i Stockholm (2 kap. 2 § 5 st. SBL).

5.3 Tillämpningen av utländsk arvsrätt

Ärvidabalkens regler om arv och testamente är i princip tillämpliga endast om den avlidne var **svensk medborgare**. Svensk arvsrätt tillämpas i dessa fall oavsett om den avlidne hade hemvist i Sverige eller utomlands (1 kap. 1 § IDL). Särskilda regler gäller emellertid för svenska medborgare som vid dödsfallet var bosatta i ett annat nordiskt land, se avsnitt 2.2.3.

Ärvidabalkens regler om arv tillämpas även då den avlidne var **medborgare i ett annat nordiskt land** men hade hemvist i Sverige. Undantag gäller för det fall att bosättningen hade varat mindre än fem år och dödsboet begär att den avlidnes nationella lag ska tillämpas, se 1 § lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare. Beträffande testamente och arvsavtal efter medborgare i ett annat nordiskt land gäller särskilda regler (se 9 – 13 §§ samma lag).

Var den avlidne **medborgare i ett utomnordiskt land** tillämpas den arvsrätt som gällde för honom i hans hemland (1 kap. 1 § IDL). Även för utomnordiska medborgare gäller särskilda regler för testamente och arvsavtal (1 kap. 3-7 §§ IDL). Allmänna arvsfondens rätt i vissa fall regleras i 1 kap. 11 § samma lag.

Den internationella privaträtt som råder i hemlandet kan ibland återförvisa arvsrätten till bosättningslandet. Det skulle medföra att den svenska arvsrätten trots allt blir tillämplig. I fråga om de närmare bestämmelserna hänvisas till den internationella privaträtten på området.

Är innehållet i utländsk lag inte känt för skattemyndigheten ska ingivaren tillhandahålla utredning om innehållet. Denna hämtas lättast från Utrikesdepartementet, Enheten för konsulära och civilrättsliga ärenden (KC), 103 39 STOCKHOLM, tfn 08-401 10 00. Sökande kan föreläggas att ge in utredning kring den utländska rätten.

Många gånger är det smidigare att skattemyndigheten själv inhämtar uppgifter om den utländska rätten. När skattemyndigheten gör det ska den även undersöka om det kan bli aktuellt med utredning beträffande förmögensförhållandet inom äktenskapet.

När en bouppteckning ska förrättas i Sverige gäller alltid **svensk rätt i fråga om själva förrättningen**. Detta gäller även om utländsk arvsrätt ska tillämpas beträffande fördelningen av arvet (2 kap. 1-2 §§ IDL och 19 § lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare)

5.4 Särskilt om civilståndet

Om den avlidne var **gift** ska bouppteckningen innehålla uppgift om efterlevande maka/e. Det bör även antecknas om mål angående äktenskapsskillnad pågår mellan makarna vid dödsfallet. Om en make dör när ett mål om äktenskapsskillnad pågår är reglerna om efterlevande makes arvsrätt i 3 kap. ÄB inte tillämpliga. Även ett testamente till förmån för maken är utan verkan (11 kap. 8 § ÄB). Vid bodelningen ska bestämmelserna om bodelning i anledning av äktenskapsskillnad tillämpas (9 kap. 11 § ÄktB).

Ett mål om äktenskapsskillnad anses pågå från tidpunkten för talans väckande tills

- 1) domen på äktenskapsskillnad vunnit laga kraft eller
- 2) domstolen istället avvisat eller avskrivit frågan och beslutet har vunnit laga kraft eller slutligen
- 3) frågan om äktenskapsskillnad dessförinnan har förfallit enligt 5 kap. 3 § ÄktB.

Om den avlidne levde i ett **registrerat partnerskap** ska uppgift om efterlevande partner antecknas i bouppteckningen. Om mål om upplösning av partnerskapet pågår ska detta antecknas särskilt.

Har den avlidne **tidigare varit gift** ska detta alltid antecknas i bouppteckningen.

Om den avlidne var **frånskild** kan den frånskilda maken vara att betrakta som dödsbodelägare om bodelning i anledning av skilsmässan inte har skett. Särskilt i de fall kort tid förflutit mellan äktenskapsskillnaden och dödsfallet finns anledning att närmare undersöka detta. Antyder uppgifterna i bouppteckningen inte motsatsen, kan skattemyndigheten i allmänhet utgå från att bodelning med anledning av äktenskapsskillnaden har skett.

Om den avlidne var **änka eller änklings** ska bouppteckningen innehålla uppgift om eventuella efterarvingar till den tidigare avlidne maken. Om efterarvingar finns ska alltid bouppteckningen efter den först avlidne maken samt – om bodelning och arvskifte skett i boet efter maken – delningshandling vara fogade till bouppteckningen efter den avlidne.

Om den avlidne vid tiden för dödsfallet var **sambo** ska den efterlevande sambon antecknas i bouppteckningen. Detta gäller oavsett om samboförhållandet var homosexuellt eller heterosexuellt. Den efterlevande sambon är dödsbodelägare till dess att bodelning har skett. Även en sambo i ett upplöst samboförhållande kan vara dödsbodelägare om bodelning ska ske men ännu inte har ägt rum. Observera att ett testamente till förmån för tidigare sambo kan vara utan verkan (11 kap. 8 § ÄB).

5.5 Äktenskap med utländsk anknytning

5.5.1 Allmänt

Om den avlidne var gift ska makarnas inbördes förmögenhetsförhållanden beaktas innan arvet efter den avlidne fördelas. Genom införandet av lagen (1990:272) om vissa internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden har hemvistet/bosättningslandet fått en avgörande betydelse för vilket lands lag som ska gälla vid bodelning i anledning av den ene makens död. Lagen har genom lag 2001:1141 dels fått en ny rubrik men även utökat sitt tillämpningsområde till att i förhållande till vissa länder även omfatta heterosexuella samboförhållanden.

5.5.2 Nordiska medborgare

För nordiska medborgare gäller förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. I huvudsak ska hemvistlandets lagar beträffande förmögenhetsförhållandena tillämpas (3 § samma lag). I fråga om vissa rättshandlingar och rådigheten över fast egendom gäller särskilda regler (3 och 4 § samma lag).

5.5.3 Utomnordiska medborgare

Enligt lagen (1990:272) om vissa internationella frågor rörande makars förmögenhetsförhållanden ska lagen i den stat där makarna tog sitt hemvist när de gifte sig tillämpas på förmögenhetsförhållandena, om de inte träffat avtal om annat (4 § 1 st.). Om makarna efter giftermålet flyttar och stadigvarande bosätter sig i en annan stat ska den statens lag tillämpas på deras förmögenhetsförhållande efter två års bosättning (4 § 2 st.). Om båda makarna tidigare har haft hemvist i det landet eller om båda makarna är medborgare i staten tillämpas dock den statens förmögenhetsförhållande så snart de tagit hemvist där.

Makarna kan träffa avtal om vilket lands lag som ska vara tillämplig på deras förmögenhetsförhållande (3 § samma lag). Ett avtal kan träffas vid äktenskapets ingående eller senare. Ett sådant avtal kan även träffas vid bodelningen i anledning av dödsfallet. I detta senare fallet träffas avtalet mellan den efterlevande maken och den avlidnes arvingar eller universella testamentstagare (3 § 2 st. samma lag). I det senare fallet ska observeras att man bara kan träffa avtal om den lag som tillämpas i den efterlevandes hemland och inte i den avlidnes hemland om makarna har olika medborgarskap.

Som exempel på det sistnämnda kan nämnas följande. En svensk man är gift med en tyska. Paret är bosatt i England sedan fem år. Den svenske mannen avlider. Makarna har inte träffat avtal om tillämplig lag på förmögenhetsförhållandet. Den svenske mannen avlider och han efterlämnar hustru och tre särkullbarn. I avsaknad av avtal ska bodelning ske enligt engelsk rätt. Den efterlevande maken kan överenskomma med mannens arvingar att tysk förmögenhetsrätt ska gälla på äktenskapet som ett alternativ till den engelska förmögenhetsrätten. Hon kan emellertid inte avtala om att svensk förmögenhetsrätt ska tillämpas.

Beträffande förfarandet vid bodelning kan svensk rätt ändå bli tillämplig (6 § samma lag). Även beträffande äktenskapsförord och fast egendom gäller särskilda regler (5 § och 11 § samma lag).